

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

Bijeenkomst

op DONDERDAG 9 FEBRUARI 1978
in "Vredehorst", Tarthorst 1
aanvang 20.00 uur

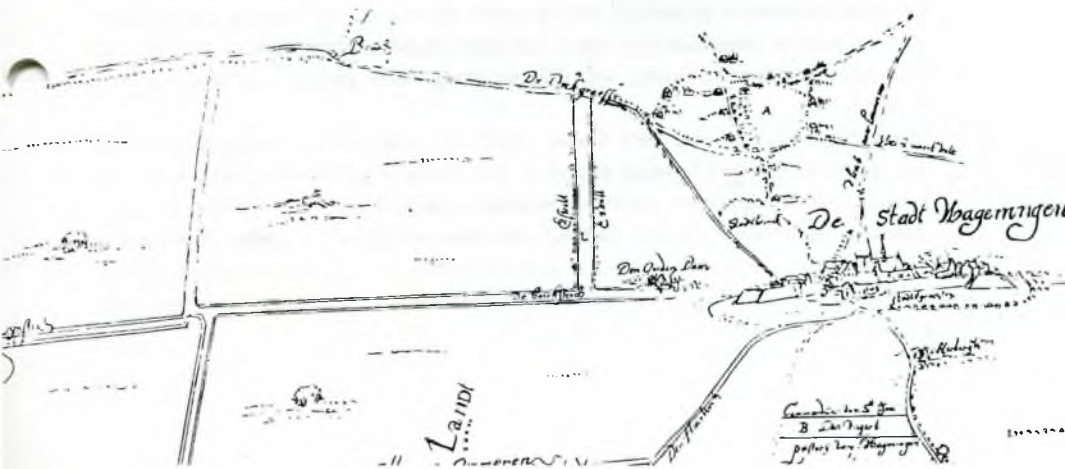
DR. D. P. BLOK,

directeur van het Instituut Dialectologie,
Volkskunde en Naamkunde te Amsterdam,

zal een lezing houden over:

PLAATSNAMEN als geschiedkundig document

Aan de heer Blok is gevraagd speciale aandacht te besteden aan de naam Wageningen en zijn verschillende spellingen. Men verschilt bijvoorbeeld van mening over de betekenis van Wageningen. Er zijn ook aanduidingen dat de naam Villa Waganwega d.w.z. Wagenwegdorp, niets met Wageningen heeft te maken. Het belooft een interessante avond te worden.

Van de bestuurstafel

De jaarwisseling is weer achter de rug en wij zien 1978 met vertrouwen tegemoet. Alhoewel laat, toch wil het bestuur u een voorspoedig 1978 toewensen.

Het huidige jaar is een beetje belangrijk voor de vereniging; immers, dit jaar bestaat zij 5 jaar. Het bestuur meent dat dankzij de activiteiten van de vereniging en haar leden een bewustwording over het belang van het oude Wageningen bij de bevolking aan het groeien is. Dit geldt gelukkig ook voor het Gemeentebestuur. Op 17 april 1978 hoopt het bestuur met u het vijfjarig bestaan van de vereniging te herdenken in een vergadering, waar de heer A.G. Steenbergen ons zal vertellen over de Wageningse Gilden in vroeger tijden. Maar eerst krijgen wij Dr. D.P. Blok over Plaatsnaamkunde (zie voorzijde van dit nummer).

Op 21 november 1977 sprak de heer F.M.N. Hattink over Gelderse molens. Hij toonde ons o.m. een afbeelding van de oudste tekening van een windmolen. Het is een standaardmolen, getekend in een misboek uit 1295!

Een tussentijdse bestuurswisseling moest plaatsvinden. Onze penningmeester de heer W.M. Straatman, heeft de wens te kennen gegeven naar een opvolger uit te zien. Het bestuur heeft deze gevonden in mevrouw H. van Dodewaard-Rijksen. Zij is vanaf 1 januari 1978 onze penningmeesteresse.

Willem Straatman, het bestuur en de leden willen je van harte bedanken voor het vele werk, dat je voor de vereniging hebt gedaan! Mevrouw Van Dodewaard, hartelijk welkom in het bestuur!

Er is in de afgelopen tijd eigenlijk geenschoot gekomen in onze pogingen om toestemming te krijgen te graven om en onder de ruïne van het kerkje op de Wageningse Berg. Eens lag daar immers Oud-Wageningen. Er zijn drie instanties die hun toestemming hiervoor moeten geven. De eigenaresse, de Landbouwhogeschool, heeft toestemming gegeven. De tweede rechthebbenden - leden van de familie De Constant Rebeque - hebben niet toegestemd. De moeilijkheid is namelijk dat de ruïne binnen de omheining van het gesloten graf van deze familie ligt. Daardoor speelt hierbij de Wet op Begraven een rol. De derde instantie die toestemming moet geven is het Gemeentebestuur.

"Het schilderij" is nog niet in ons bezit en zoals in het vorige nummer is meegedeeld had het bestuur besloten van verdere actie af te zien. Maar op advies van deskundigen heeft het bestuur opnieuw de Gemeenteraad benaderd. Er ontbreekt nog een bedrag van ruim f 25.000,-. Zodra antwoord is ontvangen zal deze zaak, hopelijk toch in positieve zin, worden afgehandeld. Wij vragen daarom degenen, die reeds een bedrag gestort hebben, nog enig geduld te willen hebben.

Iets nieuws voor de vereniging is de uitgave van een "Historische Reeks van de Vereniging "Oud-Wageningen"". Het eerste nummer is recentelijk verschenen. Het heet "Hof van Gelderland - van herberg tot kraakpand" en is geschreven door ons bestuurslid de heer A.G.Steenbergen. Het boekje is alleen bij de boekhandel verkrijgbaar, er zijn dus geen exemplaren bij de vereniging. Het bevat de geschiedenis van Hof van Gelderland, een herberg die al in 1549 bestond. Het verhaal is verlichtigd met 17 illustraties. Het bestuur heeft getracht de boerderij Dolderstraat 6 op de landelijke Aanvullend ontwerp-Monumentenlijst te krijgen. In een brief van 2 januari 1978 deelt de Monumentenraad ons mee, dat dit niet zal gebeuren. Als redenen worden gegeven 'men acht onvoldoende gronden aanwezig te zijn om hiertoe over te gaan'. De Monumentenraad is van mening dat het object niet van toereikend algemeen belang is te achten, beoordeeld naar schoonheid, betekenis voor de wetenschap of volkskundige waarde'. Deze ambtelijke taal houdt in dat de kans bestaat dat opnieuw een oud gebouw in Wageningen kan verdwijnen. Erg jammer!

Ons bestuurslid A.Rietveld gaf adviezen over naamgeving van vier paviljoens van de Pauwenhof. Hij vertegenwoordigde tevens het bestuur bij de opening hiervan.

Onze vereniging gaf medewerking aan een fototentoonstelling over onze stad, gehouden in Ons Huis omstreeks Kerstmis 1977.

Dan tot slot nog het grofstoffelijke. Tijdens de vergadering van 21 november 1977 is besloten de contributies voor 1978 als volgt vast te stellen: leden f 10,-, echtparen f 12,50 en bejaarden desgewenst f 5,-. Elders in dit nummer vindt u een oproep deze contributie over te maken, zo u dit nog niet hebt gedaan.

De secretaris

CONTRIBUTIE 1978

De penningmeesteresse ontvangt gaarne uw contributie voor het jaar 1978.

Deze contributie bedraagt:

f 10,-- voor leden

f 12,50 voor echtparen

f 5,-- voor bejaarden

Postrekening 294 61 25

t.n.v. Penningmeester Ver.Oud-Wageningen
te Rhenen.

De Sint Antonius - Schutterij

Deze werd, evenals de St. Joris-schutterij of het St. Joris-gilde, in 1912 geliquideerd.¹⁾ De laatste kapitein, H. Onderstal, die het gemeentebestuur niet goedgezind was, verkocht het schutterszilver aan een antiquair. Deze verkocht het aan de heer E.Scheidius uit Arnhem, die het zilver in bruikleen gaf aan het Gemeentemuseum te Arnhem, waar het nu nog is. Van dit zilver is een uitvoerige beschrijving bewaard gebleven.²⁾ Een deel van dit zilver bestaat uit een zevental zilveren schildjes aan een ketting. Het werd vervaardigd in 1869 door de Wageningse goud- en zilversmid B.C.Dechering.

Omdat ik graag nadere informatie wil ontvangen over de personen, die op de schildjes vermeld worden, volgt hier de beschrijving:

1. C. Klokkenberg	achterop: schut. mr.
2. H. Bruisten	schut. mr.
3. C. v. Nieuwenhuize	koning
4. H. Onderstal	kapitein
5. J. Hijnen / 1884-1910	
6. W. Bosman	bode
7. 1883-1908 / J. v. Zilfhout	

Van de personen no. 3 t/m 7 zou ik graag wat bijzonderheden willen ontvangen. Wie waren dit? Zijn er nog kinderen (?), resp. kleinkinderen in Wageningen woonachtig? Mogelijk zijn ernog oude foto's bij hen aanwezig van de schutterij.

J. Hijnen (Heijnen, Heinen) woonde in de Veerweg op no. 62. Hij stierf op 15 maart 1921, 84 jaar oud. Nakomelingen van hem zijn mij bekend.

J. v. Zilfhout is kruidenier Johannes van Zilfhout uit de Benedenbuurt geweest. De goud- en zilversmid Nic. van Zilfhout was zijn zoon. Diens zoon weet niets van een lidmaatschap van zijn grootvader van de schutterij. In 1908 werd J. van Zilfhout nog gehuldigd omdat hij 25 jaar schutterskoning was.

¹⁾ A.G. Steenberg. Daar gingen de schutters. In: Veluwepost 23 nov. 1973 en aanvulling in VP 8 maart 1974.

²⁾ J.A. Jolles. De schuttersgilden van Wageningen. In: Gelre, dl. 38, 1935, blz. 283-297. Catalogus zilverwerken, Gemeentemuseum Arnhem.

Hetzelfde gebeurde met J.Hijnen in 1910, waarover een uitvoerig verslag verscheen in de Wageningse Courant. Dat was tevens het laatste bericht over de activiteiten van de schutterij.

Oude en heel oude Wageningers, denkt eens goed na en laat mij uw 'weetjes' weten.

A.G.Steenbergen

Van Uvenweg 42a, telefoon 16675

Op 13 januari werd door de voorzitter aan burgemeester Van Huis het eerste exemplaar aangeboden van de eerste brochure in de "Historische Reeks". De titel is "Hof van Gelderland in Wageningen - van herberg tot kraakpand". Ook de auteur, ons bestuurslid A.G.Steenbergen, was aanwezig om toelichting te geven. Het aangename onderhoud werd door fotograaf Cord Otting vastgelegd.

De brochure is bij de Wageningse boekhandelaren verkrijgbaar voor f 9,50.

19^e EEUWSE OPGRAVINGEN aan de voet van de WAGENINGSE BERG

door A.C.ZEVEN

II*)

VERSLAG VONDST "WAGENINGSCHER BERG"

DOOR DR. L. J. F. JANSSEN, 1860

"Aan de Zuidelijke helling van den berg, p.m. 3 el hoogte van de voet der berg, naast een arbeiderswoning werd op den 25 Juny (18)60 een opgraving beproefd op eene uitgebreidheid van p.m. 3 vierkante el. Die plek was slechts een paar el verwijderd van die, waar vroeger door prof. Harting gegraven, waargeen enkele ... (papierbeschadigd) eenigszins volledige schedel gevonden was. Ter diepte van 2 tot 4 voet vond ik overblijfselen van geraamten, meestal zeer verteerd, en waarbij niet kan worden uitgemaakt of het oorspronkelijk geheele lijken dan gedeelten geweest waren; een geraamte, waarvan het bovenste gedeelte vrij volledig was lag met hoofd westwaarts, de schedel vrij goed bewaard, even als een tweede schedel, welke beide door mij onverwijld aan prof. Harting te Utrecht opgezonden werden ten wetenschappelijken gebruike, benevens nog een deel van een rugstrang waarvan het merg door een boomwortel vervangen was, die alzoo de wervels zamensnoerde. De boomwortels, overal door heengegroeid, hadden de meeste verwoesting veroorzaakt. Tusschen en bij de beenderen werd geen spoor van verbranding gevonden, maar wel eenige fragmenten van technische aard, en wel: 1) brokje cement, vermengd met fijnen kwartssteentjes en witte kalkbrokjes (schelpkalk naar 't schijnt), 2) fragment eener roode gebakken tegel, 3) fragmenten van 7 of 8 onderscheiden potten, geel, rood, graauw en zwart van kleur: sommigen dik en ruw, andere dunner en fijner, het meerendeels uit aarde, die met fijne kwarts vermengd is, en allen op eene schijf gedraaid en hard gebakken, terwijl enkelen kenlijke blijken van ... brand vertoonden. Eenige dier fragmenten komen geheel overeen met Karlovingische in 't gat van der Aa, en vooral met te Wijk ontdekte; één enkele komt zeer overeen met echt romeinsch werk en schijnt een gedeelte van den rand eener kom of offerschaal (lichtgeel van kleur). Eén, een voetstukje, scheen mij niet ouder dan XI of XIIe eeuw. Het fragment tegel is fijn genoeg en hard gebakken genoeg voor romeinsch te kunnen zijn.

Voorts vond ik nog eenige brokken anderzachsche (?) tras, naar het scheen van gebroken handmolens.

Dr. Leonardt J. F. Janssen

Des anderendaags werd de opgraving hervat, en de gravingsplaats een paar ellen uitgebreid. Er vertoonden zich dezelfde verschijnselen als den vorigen dag, en de oogst vermeerderde door het vinden van overblijfselen van wel 4 of 6 onderscheiden schedels benevens eenige fragmentarische menschenbeenderen, vooral echter door het vinden ter diepte van p.m. 0,75 el van een menschenscelet waarvan het bovengedeelte geheel door mij ontbloot werd, terwijl het benedengedeelte te diep den berg in school, om zonder groote vergravingen zichtbaar te maken. Met veel omzigtigheid moest hier gewerkt worden omdat het, vooral wat de schedel betreft, in zeer verteerden toestand was. Inmiddels gelukte het den schedel, bijna volledig met boven en onderkaak, aan het licht te brengen; en deze, benevens de rugstrang en twee bekkenbeenderen werden door mij medegenomen en naar het Museum overgebracht. Het scelet lag met het hoofd naar het Westen, op de rug, de beide armen regt langs het lijf gestrekt (niet kruislings daarover) en bij het voorzigtig wegnemen der beenderen werd niets gevonden dan een dun laagje zwarte houtskoolhumus juist onder de plek waar het hoofd gelegen had en van niet grooter omvang dan die van het hoofd.

De voorwerpen van techniek die op en nagenoeg dezelfde diepte gevonden werden waren soortgelijke als vroeger, doch nog een paar nieuwe soorten van scherven werden er gevonden die volkomen overeenkwamen met Wijk-sche uit Karlovingische tijd, zoo als het ronde oor eener graauwe schenkan duidelijkst aantoonst.

Dr I. J. v. d. Hoeven, die heden (10 July) een schedel en de fragmenten bij mij zag, verklaarde de schedel voor een welgevormden germaanschen dolichocephaal = aan den door zijn zoon beschreven en gelijk aan die van hendaagsche Menschen in zijner verzameling; kunne mannelijk, ouderdom p.m. 50 jaren, grootte de gewone van een welgebouwde man, tusschen de overige schedelfragmenten, waren er twee van kinderen van 3 en 5-6 jaren, twee van de onderkaken van volwassenen, en verscheiden fragmenten van schedels van zeer bijzondere dikte.

Den 14 July schreef ik aan prof. Harting de resultaten dezer opgraving o.a. dat ik de scherven meest voor Karol. te Wijk gevonden hield, dat er een bij was, denkkelijk romeinsch, doch dat aan deze laatste bijzonderheid niet te veel moest gehecht worden, omdat ik denzelfden dag, bij de grondslagen der oud-chr. kapel ook twee rom. scherven had gevonden; dat ik toen overhelde om de sceletten niet voor ouder dan de IXe eeuw te houden, dat ik ze voor christelijk hield en niet voor heidensch, omdat er geen enkel kenmerk ontdekt is, dat eene heidensche begrafenis zou aanwijzen. Dat J. v. d. H. de beenderen gezien enden schedel voor dolichocephalisch-germaansch houden enz.

Zeer opmerkelijk was mij, dat in deze groeve tevens gevonden werden een fragment van de kaak van een varken, benevens drie tanden van een koe of rund. Misschien zelfs zijn er wel meer dierenbeenderen bij geweest, die nog, als onkundigen in dit vak, ontsnapt of voor menschenbeenderen gehouden zijn; evenwel schreef ik kort, dat dit veel zal wezen. Of gemelde dierenbeenderen even oud als de menschenbeenderen zijn, kan niet gezegd worden. Zij kunnen er wel evenzeer ingestort zijn van boven af, als zulks met menige menschenbeenderen het geval schijnt te zijn.

Het stuk schapen ijzer door den hr Harting opgegraven en voor eene spoorpin gehouden, is, volgens onderzoek van een leidschen timmerman, vermoede-lijk de arend eener lepelboor, waarvan de lepel ontbreekt."

---

*) Zie Wagenwegen 1977 nr. 4 blz. 30 e.v.

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

„OUD-WAGENINGEN” 5 JAAR

BIJeenkomst op ~~DINSDAG~~ 17 APRIL 1978 om 20.00 uur in
"Vredehorst", Tarthorst 1, Wageningen.

Op deze dag hoopt onze vereniging te herdenken dat
het eerste lustrum bereikt is.

Onze voorzitter zal een terugblik werpen op de nog
zo jonge geschiedenis van "Oud-Wageningen".

Daarna zal in een lezing
van onze

amateur-stadshistoricus
DE HEER A.G. STEENBERGEN

Het GILDEWEZEN in Wageningen in vroeger jaren

belicht worden.

Hierbij zullen drie typen
gilden aan de orde komen.
Dit zijn de ambachtsgilden,
de schutterijen en de
liefdadigheidsgilden.

Het begin van de avond zal
gevuld worden met de
JAARVERGADERING 1978,
waarvoor men op blz. 10 de
agenda vindt.

Foto: Het 17^e eeuwse zilveren schild van de St. Jorisschutterij te Wageningen,
dat bij feestelijke gelegenheden door de schutterskoning werd gedragen.

Jaarvergadering van de Vereniging "Oud-Wageningen"

op maandag 17 april 1978

AGENDA:

1. Opening
2. Mededelingen
3. Jaarverslag van de secretaris over 1977
4. Verslag van de penningmeester over 1977 en begroting 1978
5. Verslag van de kascommissie.
Vaststelling van de rekening over 1977
6. Benoeming van een lid van de kascommissie
7. Bestuursverkiezing. Aan de beurt van aftreden zijn de heren Jan J. de Goede en A. Rietveld. Zij stellen zich herkiesbaar. Tegenkandidaten kunnen tot de aanvang van de vergadering schriftelijk worden ingediend. De kandidaatstelling dient ondertekend te zijn door ten minste 10 leden en vergezeld te gaan van een verklaring van de kandidaat dat hij bereid is een eventuele benoeming te aanvaarden.
8. Rondvraag
9. Sluiting.

VAN DE BESTUURSTAFEL

Wanneer u deze regelen leest, staat het lustrum van onze vereniging voor de deur. Wij zullen op 17 april 1978 's avonds bijeenkomen om dit feit te herdenken (zie hiervoor de aankondiging).

Onze pogingen om toestemming te krijgen te graven op de Wageningse Berg, in samenwerking met de AWN afd. Zuid-Veluwe en anderen, gaan nu via de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort. Reeds staan een ervaren amateur- en een ervaren beroepsarcheoloog klaar om leiding aan het graafwerk te geven. We moeten nog geduld oefenen. Hetzelfde geldt voor het schilderij "Gezicht op Wageningen". Het bestuur blijft erop vertrouwen dat het schilderij naar Wageningen komt. Zij heeft nu nog twee 'ijzers in het vuur'. Het ene is een verzoek dd. 20 februari aan B & W en de Raad om een subsidie van f 15.000,-. Het bestuur hoopte dat in de raadsvergaderingen van de afgelopen maanden dit punt aan de orde zou worden gesteld. Maar het zal nu wellicht op de agenda van de meervergadering staan. Het andere 'ijzer' is een door het bestuur gefinitieerde actie "Wij krijgen Gezicht op Wageningen". Daartoe heeft u een verzoek bereikt om te helpen de laatste guldens die nodig zijn, bijeen te brengen. Helpt u ons? Heel graag!

De lezing van Dr. D. P. Blok op 9 februari jl. was zeer interessant. Hij vertelde ons o.a. dat zeer waarschijnlijk met de ecclesia (kerk) van Herodna (Harten), genoemd in een oorkonde van 838 AD, de kerk op de Wageningse Berg wordt bedoeld. Toendertijd zou het gebied, aangeduid met Herodna, ook de Wageningse Berg hebben beslaan. Dr. Blok zal hierover in 1979 publiceren. Wagenwegen plaatste hij in de buurt van Loenen op de Veluwe. Deze toponym heeft niets met Wageningen te maken.

De heer Rietveld hield op 16 maart een lezing voor het Katholiek Vrouwen-gilde in de Verrijzeniskerk over Oud en Nieuw Wageningen.

De secretaris

CONTRIBUTIE 1978

De penningmeesteresse ontvangt gaarne uw contributie voor het jaar 1978.

Deze contributie bedraagt:

f 10,-- voor leden

f 12,50 voor echtparen

f 5,-- voor bejaarden

Postrekening 294 61 25

t.n.v. Penningmeester Ver.Oud-Wageningen
te Rhenen.

Excursie naar BARNEVELD

Zoals u inmiddels in de circulaire van 13 februari heeft gelezen hopen we op zaterdag 22 april a.s. op excursie te gaan naar Barneveld.

Het vertrek is om 13.15 uur vanaf de Aula van de Landbouwhogeschool aan de Gen.Foulkesweg. Wij hopen dat u vroegtijdig aanwezig wilt zijn, zodat we op tijd kunnen vertrekken.

Het programma voor de excursie krijgt u uitgereikt bij de bus.

Terugkeer in Wageningen om 17.30 uur.

Hopende dat de weergoden ons op 22 april gunstig gezind mogen zijn, wensen wij u alvast een prettige excursiemiddag toe.

De reiscommissie,

F. T. Verwoert - P. Holleman

OUDHEIDKUNDIGE VONDSTEN

De vergeelde leggers van de Wageningsche Courant uit de vorige eeuw bevatten vele interessante berichtgevingen. Ook oudheidkundige vondsten worden soms uitvoerig vermeld. Uit het nummer van 14 juli 1887 ontleen ik het volgende:

"In de vroegere gijzelkamer onder het gemeentehuis alhier is een muurschildering ontdekt bij het repareren der wanden. Het geheel stelt waarschijnlijk de voorgevel van het oude schuttershuis voor, thans als gemeentehuis herbouwd. In de top der gevel staat op een zwarte achtergrond door het afbikken der kalk onduidelijk geworden het woord 'Rande', even daaronder de letters L.H.V.G."

Twee jaar later, 1889, vermeldt het nummer van woensdag 14 augustus:

"Bij het wegbikken van de kalklaag aan de voorgevel van het huis des heeren Modderkolk aan de Hoogstraat, kwam een gevelsteen bloot, waarop met Arabische cijfers het jaartal 1631 gebeiteld was. Hieruit blijkt, dat dit huis tot één der patriarchen Wageningsche bouwkunst behoort."

Wellicht is het interessant eens na te gaan waar precies de heren Modderkolk in 1889 in de Hoogstraat gewoond hebben.

Ton Steenbergen

FOTO RIEMSDIJKSTRAAT

In mijn boekje "Wageningen in oude ansichten" vindt u op blz. 34 een foto van bovengenoemde straat, genomen vanaf het Noorderplantsoen richting Hoogstraat. Een brand, uitgebroken in één der huizen (drukkerij Veenman?) in een onbekend jaar, was wellicht aanleiding tot het maken van deze foto. Dit is de enige opname van deze straat, die ik tot dusver vond. En toch, zouden er niet meer foto's zijn van de Riemsdijkstraat? Een opname, genomen vanuit de Hoogstraat vóór 1940, zou mij zeer welkom zijn en wel om de volgende reden: in deze straat stond aan de westzijde tot mei 1940 een huis/pakhuis, waarin tot 1903 de Synagoge was van de Joodse Gemeente. Vanaf ongeveer 1920 tot 1940 werd dit pand gebruikt door Elsenaar, grossier in groenten en fruit. Helaas kon hij mij niet helpen, evenmin als de heer Veenman, wiens drukkerij aan dezelfde zijde stond.

Wellicht hebben oude Wageningers die in deze straat gewoond hebben (of nog wonen), nog wel foto's met familietafereeltjes, die in dit straatgedeelte genomen zijn. Ik zou deze graag willen lenen voor het laten maken van een reproductie. Ik zou er bijzonder blij mee zijn.

Ton Steenbergen

Van Uvenweg 42a, tel. 16675

Jaarverslag 1977

Tijdens het verslagjaar werden vijf bijeenkomsten gehouden, doordat de tweede bijeenkomst van de activiteitenperiode 1976/'77 in januari viel. Op 27 januari sprak Ir. K. Hoeksema over de geologie en bodem van Wageningen e.o. Er waren ca. 115 toehoorders.

Op 8 maart sprak Dr. A. C. Zeven over "Wie zijn onze voorouders en wat was hun leefklimaat?" Er waren ca. 80 toehoorders.

Op 24 mei werden dia's getoond. Deze werden in 1909 en 1913 gemaakt en stamden uit de collectie van wijlen prof. Giltay. Van de ca. 100 aanwezigen ontdekten velen bekenden op de plaatjes. Hierdoor werd de avond zeer geanimeerd.

Op 28 september sprak mevr. G. M. Klok-Muntjewerf over de klederdrachten en gewoonten van de Zuid-Veluwe. Zij toonde ons o.a. hoe een Veluwse boerin gekleed ging. Er waren ca. 80 toehoorders en vooral ook toekijkers. Tot slot van de lezingencyclus sprak op 21 november de heer F. M. N. Hattink over Gelderse molens. Hij had als oudste afbeelding van een windmolen een tekening in een misboek van 1295 gevonden. Er waren ca. 80 aanwezigen.

Op 23 april gingen wij naar Renswoude. De ca. 70 deelnemers werden door het bestuur van de oudheidkundige vereniging "Oud-Renswoude" gastvrij ontvangen en rondgeleid. Wij zagen het kasteel Renswoude, de Koepelkerk, de Oudheidkamer en de gerestaureerde zgn. Nieuwe Buurt uit de 18e eeuw. Deze goede excursie werd georganiseerd door onze reiscommissie, bestaande uit de heren P. Holleman en F. Verwoert. Hiervoor onze grote dank. Wij hopen dat "Oud-Renswoude" ook eens naar Wageningen zal komen.

"Wagenwegen" kwam viermaal uit. De redactie bestond uit de heren Drs. C. Postma, W. Straatman en E. van Rees Vellinga. De leden zorgden voor voldoende kopij en onze drukker de heer J. J. de Goede verzorgde de uitgave. In 1977 verschenen artikelen over: Verdwenen en nog bestaande molens; Houtwallen; Akkerbouwgewassen, een 13e eeuwse graan- en peulvruchtenvondst; Verdokken; de Nudepoort; de Ooster Stoomtram Mij en over 19e eeuwse opgravingen op de Westberg. Alle medewerkers worden voor hun activiteiten hartelijk bedankt.

De voorzitter hield vele voordrachten voor andere verenigingen over de Wageningse Monumenten. Hij verlevendigde zijn voordrachten met de Monumentendia's van onze vereniging. Dankzij deze vertoningen ontving hij nieuwe gegevens en wordt onze vereniging wijd en zijd bekend. Hierdoor neemt ons ledental toe. Tevens wordt het klimaat voor het behoud van het

oude in Wageningen verbeterd. Dit kan zijn uitwerking niet missen op de bestuurderen van onze stad.

Ook werkte onze vereniging mee aan enkele tentoonstellingen. Ik denk hierbij aan de tentoonstelling van poppen van H.M.de Koningin in de Nude-hof en aan de fototentoonstelling rond Kerstmis in "Ons Huis".

In de rubriek "Uit de oude doos" in de Veluwepost verschenen drie artikelen van de heer A. Rietveld en drie van de heer A. G. Steenbergen. Deze rubriek wordt graag gelezen.

De leesportefeuille van de vereniging circuleerde bij bestuursleden en zes leden. Er was voldoende leesmateriaal.

De actie voor het schilderij "Gezicht op Wageningen" werd voortgezet. Aan het eind van het jaar was ca. F 35.000,- binnengekomen of toegezegd, terwijl f 52.500,- nodig is. Het bestuur zal op advies van terzake deskundigen nogmaals een beroep op de gemeenteraad doen. Misschien dat in 1978 B en W en de gemeenteraad ons verzoek positief kunnen beantwoorden.

Het bestuur had de wind niet mee met haar streven om oude gebouwen voor Wageningen te behouden. Het kon niet voorkomen dat - overigens op de democratische wijze - besloten is het politiebureau en Hof van Gelderland af te breken.

Het verzoek om het boerderijtje Dolderstraat 6 op de Aanvullende Monumentenlijst te plaatsen werd door de Monumentenraad niet gehonoreerd.

Op onwaarachtige gronden heeft de minister van CRM het St. Cuneragebouw van de Monumentenlijst geschrapt. Tegen deze handelwijze heeft het bestuur ernstig geprotesteerd. Het gemeentebestuur is bij de Kroon in beroep gegaan.

Wel konden wij op tijd ing. J. Huisman, correspondent van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, waarschuwen toen de rioolsleuf bij de Nudepoortbrug werd gegraven. Hierover heeft hij in Wagenwegen gerapporteerd.

Wij konden getuige zijn van de restauratie van de molen "De Vlijt". Deze zal in 1978 nog de wieken krijgen, waarna de molen in gebruik genomen kan worden.

Het bestuur is in samenwerking met het bestuur van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, afd. Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland bezig toestemming te krijgen om de fundamenten van de ruïne van de kerk op de Westberg te onderzoeken. Dit is nog niet gelukt. De reden is dat de ruïne binnen het hek van de grafkelder van de familie De Constant Rebecque ligt.

Een nieuw initiatief is de instelling van de Historische Reeks van de Vereniging "Oud-Wageningen". Hiervan zal het eerste nummer begin 1978 verschijnen.

Op 1 januari 1977 telde de vereniging 487 leden, nl. 135 echtpaarleden, 177 enkele leden en 40 bejaardenleden. Op 1 januari 1978 was dit aantal 507, nl. 141 echtpaarleden, 187 enkele leden en 38 bejaardenleden. De toename van het aantal echtpaarleden is dus $6 \times 2 = 12$; de toename van het aantal enkele leden is 10 en bij de bejaardenleden werd een afname van 2 genoteerd. Totaalgezien nam de vereniging in 1977 met 20 leden toe. De bestuurssamenstelling aan het begin van het jaar was: J.J. de Goede, voorzitter, A.G. Steenbergen, secretaris, W.M. Straatman, penningmeester en mevr. L. Elders-Vonk en A.L.N. Rietveld, leden.

De heer Steenbergen verzocht ons van het secretariaat ontheven te worden. Hij wilde wel graag in het bestuur blijven. Als opvolger werd A.C. Zeven gevonden, die op 8 maart in functie trad.

Aan het eind van het jaar verzocht de heer Straatman van het penningmeesterschap ontheven te worden. Als opvolgster werd gevonden mevr. J.J. van Dodewaard-Rijksen. De wisseling zal op 1 januari 1978 plaats vinden.

Wij danken de heren Steenbergen en Straatman voor het vele werk dat zij voor de vereniging hebben verricht. De heer Steenbergen heeft zich belast met de verenigingsbibliotheek.

Met ingang van 1 januari 1978 zal het bestuur de volgende samenstelling hebben:

J. J. de Goede		voorzitter
A. C. Zeven		secretaris
J. J. van Dodewaard-Rijksen		penningmeesteresse
L. Elders-Vonk	)	
A. L. N. Rietveld	)	leden
A. G. Steenbergen	)	

A. C. Zeven
secretaris

Wie heeft een foto van de ROUWENHOFSTRAAT?

Een buiten Wageningen wonend lid van de vereniging zoekt een dergelijke foto. Mochten er onder u zijn die kunnen helpen, dan graag een bericht aan A.L.N. Rietveld, Tarthorst 54, Wageningen, tel. 15477.

FINANCIËEL OVERZICHT 1977

Inkomsten		Uitgaven	
Beginsaldo 1977	2.340,46	Drukwerk	1.745,90
idem Schilderij	7.351,50	Zaalhuur	270,--
Contributies	2.618,50	Sprekers	125,--
Rente	160,54	Porti	467,64
Ontvangsten Schilderij	3.768,--	Fotowerk	260,30
Lezingen	100,--	Aanschaf voor archief	136,--
Deelname excursie	290,50	Abonnementen en contr.	346,50
Diversen	45,--	Huur bus excursie	384,80
		Onkosten secretariaat	66,95
		Diversen	93,05
		Eindsaldo 1977	1.668,86
		idem Schilderij	<u>11.119,50</u>
	<u>16.684,50</u>		<u>16.684,50</u>

BEGROTING 1978

Contributies	3.250,--	Drukwerk	1.800,--
Rente	150,--	Zaalhuur	250,--
		Sprekers	200,--
		Porti	450,--
		Abonnementen en contr.	300,--
		Fotowerk en archief	200,--
		Diversen	<u>200,--</u>
	<u>3.400,--</u>		<u>3.400,--</u>

J. J. van Dodewaard-Rijksen
penningmeesteresse

Nieuws van „De Vlijt“

Toen op 29 september vorig jaar de fraaie nieuwe met riet bedekte kap op "De Vlijt" lag, was het uiterlijk van de molen al veel verbeterd. Dit was een goed stuk werk van molenmaker H. Groot Wesseldijk, die de afgelopen zomer ook de stelling rondom de molenromp bouwde. Momenteel wordt de verdere restauratie - en dan ook vooral de inwendige - afgemaakt door de Gebr. Coppes uit Bergharen. Enige dagen voor Kerstmis klommen zij op de hoge ladder om de staartbalk en schoren, die dienen om de kop op de wind te kruien, aan de kap vast te zetten (zie foto).

Hier zit molenmaker Coppes op de 'lange spruit', die dwars door de kap heensteekt. Hij bevestigt één van de 'lange schoren' aan de spruit. De 'korte schoren' zouden later aan de 'korte spruit' komen,

Onder aan de staart komt nu

nog een groot kruirad en als alles in de verf zit, zal de staart er als een juweel uitzien.

Maar waar blijven de wieken? Als ze gelast zijn, zullen in april de twee 21 meter lange roeden door de askopgaten worden gestoken. Deze roeden worden in het midden vastgewigd. Hierna worden de wieken opgehekt met ongeveer 2 meter lange heklatten die het uiterlijk van de wieken gaan bepalen. Als alles meezit zal de molen in mei al kunnen draaien, maar dan moet er binnen nog wel veel gebeuren. Wij hopen dat de hele restauratie vóór de zomervakantie zal zijn afgerond.

De bevolking van Wageningen kan dan proeven hoe goed het brood smaakt, gebakken van meel dat ophun eigen molen is gemalen. Het is de bedoeling dat de molen op een mooie zaterdag in de zomer feestelijk in gebruik zal worden genomen.

Hans Dobbe
molenaar op "De Vlijt"

De bibliotheek van "Oud-Wageningen"

Voor hen, die graag gebruik willen maken van de bibliotheek van onze vereniging, volgt ditmaal een lijst van titels van tijdschriften. De vereniging is hierop geabonneerd of ontvangt deze in verband met een lidmaatschap. Men kan zich voor het lenen wenden tot ondergetekende, bij voorkeur 's avonds vóór 8 uur.

Lijst 2:

1. Arent thoe Boecop; kwartaaltijdschrift van de oudheidkundige vereniging "Arent thoe Boecop" te Elburg. (Vanaf 1974).
2. Bijdragen en mededelingen Vereniging Gelre, deel 67. (Vanaf 1974).
3. Bijdragen en mededelingen van het Openluchtmuseum. (Vanaf 1973).
4. Gelderland Nu, No. 5. (Vanaf 1974).
5. Heemschut; maandelijks uitgave van de Bond Heemschut. (Vanaf 1976, ook drie nummers van 1974).
6. Mededelingen Vereniging "Oud-Bennekom", No. 10. (Vanaf 1973).
7. Neerlands Volksleven. (Vanaf 1974).
8. Nederlandse Historiën; populair tijdschrift voor (streek)geschiedenis. (Vanaf 1974).
9. Uitgave Stichting oude Gelderse kerken. (Vanaf 1975 - Ringband met regelmatig verschijnende artikelen over Gelderse kerken).
10. Veluwse Geslachten; orgaan van de Werkgroep Veluwse Geslachten. (Vanaf 1976).
11. Verslag van de directeur van het Rijksmuseum voor Volkskunde, het Openluchtmuseum, over het jaar 1972. (Vanaf 1974).
12. De Zandloper; Vereniging "Oud-Ede", no. 8. (Vanaf 1975).

Ton Steenberg
bibliothecaris "Oud-Wageningen"
Van Uvenweg 42a, tel. 16675

TENTOONSTELLING

Ons medelid de heer Frank Verwoert verzoekt ons het volgende op te nemen: Hierbij nodig ik de leden uit mijn expositie van politieke prenten te bezoeken in Hotel De Wereld. De opening zal waarschijnlijk geschieden door Dr. Anton Constandse op vrijdag 21 april om 22,00 uur.

Getoond worden werken van P. van der Hem, Jan Sluyters, Willy Sluyter, Schelfhout, Johan Braakensiek, totaal omstreeks 50 stuks.

De expositie duurt tot 17 mei en is geopend van 10,00 tot 17,00 uur; op dinsdag en vrijdag ook 's avonds tot 21,00 uur. Eenieder is van harte welkom.

Hoe was het ook alweer...?

Opgetekend door de familie Van Dodewaard uit Achterberg

OPA VERTELT VAN ZIJN SCHOOLJAREN IN HET GOEDE OUDE WAGENINGEN

Het begon ongeveer in 1897 met de kleuterschool, toen algemeen 'kakschool' genoemd. Het was een gebouwtje op de hoek van de Stationsstraat en de Lawickse Allee (nu Garage van der Kolk). Onze weg naar dat schooltje liep vanaf de Havenstraat via het Plantsoen, over het oude bruggetje naar de Lawickse Allee. Juffrouw Marie Holleman zwaaide in het schooltje de scepter, geholpen door Juffrouw Woutje.

Veel herinner ik me er niet meer van, maar grote indruk maakte op mij de lange rij 'pleetjes' in de gang. Matjes vlechten was een van de werkjes, die we van Juffrouw Marie leerden.

In 1898, als zesjarige, ging ik naar de 'grote school': School I in de Parkstraat, ongeveer tegenover ons ouderlijk huis. Meester Hoestra was toen de 'bovenmeester'. Hij woonde naast de school, in de Dijkstraat.

Mijn twee jaar oudere tweelingzusters waren ook op die school. De andere broers en zusters, allemaal ouder, waren er al af. Helaas was één van de tweeling niet te regeren, met het gevolg dat ze na de derde klas van school werd gestuurd. "Wat", zei mijn moeder, "zij van school af? Dan alle drie er af". En zo kwamen we op de Christelijke School in de Stationsstraat terecht. Het was een verbouwde schuur.) Op de voorgevel stond de spreuk: "De Vreeze des Heeren is het beginsel der Wijsheid". De katholieke kinderen gingen er ook naar school, want apart R.K. onderwijs was er nog niet. Ik kwam daar in de tweede klas bij Juffrouw Koning. Zij was een dochter van de bekende Boer Koning van Duivendaal, dat ook wel "Laantje van Boer Koning" werd genoemd.

In de derde klas kwam ik bij meester Van de Berg, die zijn hele verdere leven in Wageningen heeft gewoond. De bovenmeester van de Christelijke School, toen meester Goedhart, woonde aan de Bergstraat. Hij kon door zijn tuin op de speelplaats komen. Later is meester Lems hem opgevolgd. Na de 7 klassen van de lagere school kregen we vervolg-onderwijs van Juffrouw De Koning, een andere dan die van de tweede klas. Zij had eengroep meisjes entwee jongens (Gerrit Lonkhuizen en ik) onder haar hoede. De hele groep staat, met nog andere kinderen, op foto nr. 11 in het boekje "Kent U ze nog, de Wageningers".

Juffrouw De Koning leerde ons ook de eerste Franse woordjes: "Papa fume une pipe ..." Nooit zal ik ze vergeten. Wat we ook moesten leren, waren alle belangrijke rivieren van Europa op een rij. Te beginnen in Noord-Rusland en met een grote boog eindigend in de Balkan, alle landen van Europa door. Nu, op mijn 85ste, kan ik nog steeds gedeelten van die rij opdreunen.

Lieverdjes waren we op school niet altijd. We kregen regelmatig een pets met de platte lat op de knokkels van de hand. We hadden ook een eeuwige vete met de jongens van de Openbare School, speciaal met de Bennekomers onder hen. Waarom? Ik denk omdat het zo fijn was om te vechten.

In de 7e klas hadden we een keer ruzie met de meester. Dat kwam zo: bijna alle jongens van de klas hadden holle rietjes met propjes klei. Als de meester zich omkeerde om iets op het bord te schrijven, bliezen we die klei-propjes door de klas en ik had het geluk de meester tegen zijn achterhoofd te raken! Met grote stappen kwam hij op me af en wou me uit de bank sleuren, maar ik kreeg hulp: Karel Leander en Derk Wessels trokken een klomp van de voet en met z'n drieën sloegen we de meester de klas uit ... Ik ging overigens met plezier naar school. Maar we hebben toch met een paar komuiten eens twee dagen achtereen gespijbeld. Dat was toen de leerlooierij van Roes in de Stationsstraat in brand stond.***) Prachtig vonden wij het! Vanaf het hooggelegen stationsgebouw van de tram naar Ede, schuin tegenover de leerlooierij, volgden we alles in grote spanning. Het gewichtige gedoe van de brandweer, de dikke waterstralen uit de spuit, het opgewonden geschreeuw van het publiek, genoeg om de hele school te vergeten. Er werden ook grote rollen nog half brandend leer naar buiten gegooid. Erg lekker rook het natuurlijk niet, maar dat hadden we er graag voor over. Ook de straf voor het 'sliepschooltje spelen'.

Wat me uit mijn schooljaren ook nog helder voor de geest staat, is het bezoek aan Wageningen van een deputatie uit Transvaal. Misschien was Paul Kriger er zelf wel bij. Deze heren trokken door Nederland om sympathie en steun te zoeken voor hun Boerenoorlog. Alle leerlingen van onze school moesten aantreden voor het hoge bezoek. Ter meerdere glorie was daar ook Nagel, de groentebroer, met de hooggeheven Transvaalse vlag, fier rechtop op zijn hit, die anders voor de groentekar liep.

En wij zongen uit volle borst het zorgvuldig ingestudeerde volkslied:

"Die vierkleur van ons dierbaar land

Die waai weer o'er Transvaal ...",

Ja, zo was het in die dagen.

*) Deze school werd gebouwd in 1869/70 en op 1 februari 1870 geopend.

**) Op 3 februari 1905.

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

Bijeenkomst

MAANDAG 25 SEPTEMBER 1978 om 20.00 uur
in "Vredehorst", Tarthorst 1, Wageningen

De heer L.HARTGERINK zal spreken over

Malen door de eeuwen heen

In deze lezing zal de heer Hartgerink ons vertellen hoe in vroeger tijden graan gemalen werd om van het meel brood te bakken.

VAN DE BESTUURSTAFEL

Het bestuur is, zoals velen, bijzonder geschokt door het plotselinge overlijden van Mr. J. van Huis, in leven burgemeester van Wageningen.

Deze burgemeester droeg "Oud-Wageningen" en het oude in Wageningen een goed hart toe. Het bestuur wenst de naaste verwanten veel sterkte toe in het dragen van dit verlies.

Zoals velen reeds weten is het uiteindelijk gelukt HET schilderij "Gezicht op Wageningen" aan te kopen. U zult begrijpen dat het bestuur allen die een bijdrage hebben geleverd zeer dankbaar is. Met het gemeentebestuur is afgesproken dat de vereniging het schilderij aan de gemeente zal overdragen. Wij hopen dat dit te zijner tijd met enig vertoon kan plaatsvinden. Plannen om een reproductie van het schilderij te maken zijn ver gevorderd. U zult hiervan meer horen.

De vereniging besloot het seizoen 1977/'78 met een vergadering op 17 april. Op diezelfde datum, maar dan in 1973, werd de vereniging opgericht. De voorzitter gaf een overzicht over deze afgelopen vijf jaren. Daarna sprak de heer A.G. Steenbergen over "Het gildewezen in Wageningen in vroeger tijden".

De vereniging was zo gelukkig de oorlogsdocumentatie van ons lid de heer F. van der Have te mogen ontvangen.

Het bestuur heeft bij het gemeentebestuur zijn verontrusting uitgesproken over de toestand van Heerenstraat 1 en de Latijnse school. Het eerste pand is gekraakt en eenieder zal nog weten, dat door onbedoeld toedoen van een kraker Hof van Gelderland in vlammen opging en moest worden afgebroken. Volgens een krantenbericht bestaan er plannen om het pand, vroeger bekend als café Troost en nu als café 't Schuim, inwendig volledig te vernieuwen. Hierdoor zou dit historische gebouw grote schade lijden. Nagegaan wordt of dit krantenbericht juist is en zo ja, of deze euvele plannen verijdeld kunnen worden.

De molen "De Vlijt" wordt verder gerestaureerd en het is te hopen dat deze spoedig in gebruik genomen kan worden. Het bestuur zal bij die gelegenheid een kleine tentoonstelling over molens in Wageningen inrichten.

Een werkgroep "Gemeentelijke Monumenten" heeft aan het begin van de vakantieperiode vergaderd. In het najaar zal verder gegaan worden om te trachten tot een Gemeentelijke Monumentenlijst te komen.

De voorzitter vertoonde de Monumentendia's op 24 mei en 7 juni in "Dennenrust" voor bejaarde Wageningers.

PROGRAMMA

Het programma van het komende seizoen ziet er uit als volgt:

- 25 september 1978: L.Hartgerink over "Malen door de eeuwen heen"
(zie de aankondiging op blz. 17).
- 20 november 1978: R.Bormann over "Archeologie van Gelderland" met
nadruk op die van Wageningen.
- 19 februari 1979: J.J.de Goede over "De geschiedenis van Belmonte".
- 23 april 1979: Sigarenmakerij.

U kunt deze data vast in uw agenda noteren.

RECENSIES "HOF VAN GELDERLAND"

In Gelderland Nu, jaargang 9 nr. 5 en in Gelders Oudheidkundig Contact-
bericht nr. 76 werd aandacht besteed aan het verschijnen van het boekje
"Hof van Gelderland in Wageningen" door A.G.Steenbergen.

Het is nog steeds verkrijgbaar bij de boekhandel voor f 9,50.

CONTRIBUTIE 1978

De penningmeesteresse ontvangt gaarne uw
contributie voor het jaar 1978.

Deze contributie bedraagt:

f 10,-- voor leden

f 12,50 voor echtparen

f 5,-- voor bejaarden

Postrekening 294 61 25

t.n.v. Penningmeester Ver.Oud-Wageningen
te Rhenen.

MUNT VONDST

op de Wageningse Berg in 1860

A. C. ZEVEN

Het is bekend dat er in de vorige eeuw op de Wageningse Berg een muntvondst is gedaan, die de landelijke pers heeft gehaald. Niet is bekend dat in hetzelfde jaar een tweede vondst is gedaan, maar deze betrof minder belangrijke munten. In dit artikel wil ik de eerste vondst weer eens voor het voetlicht halen en van de tweede gewag maken.

DE EERSTE VONDST

In de Algemeene Konst- en Letterbode van 1860 staat op blz. 65 het bericht dat bisschoppelijke munten bij Wageningen zijn gevonden. De vondst werd gedaan op de Wageningse Berg op het terrein van W.A. baron de Constant Rebecque. Er werden 60 zilveren bisschoppelijke muntjes gevonden, die alle uit de 12e eeuw stamden. Verder kwamen drie zeer dunne koperen bracteaten (aan één zijde beslagen munten) voor de dag. De zilveren muntjes hadden de grootte van een 10 centsstuk (een dubbeltje dus) en hebben aan de voorzijde een borstbeeld van een bisschop met kromstaf voor zich: op de keerzijde is een kruis met tussen de armen vierkruisjes te zien. Er werden twee typen gevonden.

Op blz. 89 wordt vermeld dat baron De Constant Rebecque 10 exemplaren van de bisschoppelijke munten heeft geschonken aan het Koninklijk Kabinet van Gegraveerde Steenen en Penningen te 's-Gravenhage en idem 10 aan het Akedemisch Penningenkabinet te Leiden. In het jaarverslag van 1860 van het Koninklijk Kabinet wordt op blz. 7 deze schenking vermeld. Omdat het Koninklijke Kabinet geen bracteaat ontving, wordt uiteraard ook niets over dit muntje vermeld.

Bij navraag deelt drs. H. W. Jacobi van het huidige Koninklijke Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Stenen mij in zijn brief van 21 april 1977 mee, dat de verzameling van het Akademische Penningkabinet in 1881 geschonken is aan die van het Koninklijke Kabinet. Dit zou betekenen dat daar nu 20 bisschoppelijke muntjes aanwezig moeten zijn. Dit is niet het geval. Drs. Jacobi veronderstelt dat dubbelen verkocht zijn, zoals vroeger gebruikelijk was.

Hij determineert de muntjes als

1. met de afbeelding van bisschop Herbert (afb. 1 en 2);
2. met de afbeelding van bisschop Herman (afb. 3 en 4).

Herbert of Hartbert was bisschop van Utrecht van 1139 tot 1150 en Herman van 1156 tot 1178.

In de vakwereld spreekt men over de muntjes als 'Van der Chijs IV, 1' en 'Van der Chijs V, 1', dit naar aanleiding van een boek over munten, samengesteld door Dr. Pieter van der Chijs. Het Koninklijke Kabinet bezit nu zeven exemplaren Van der Chijs IV, 1 en vijf van Van der Chijs V, 1.

In Wagenwegen jaargang 5 nr. 4 (1977) vermeldde ik reeds een bundel papieren, die zich in de Universiteitsbibliotheek te Leiden bevindt, en die betrekking heeft op de opgravingen op de Wageningse Berg. In deze papieren vinden wij ook enkele brieven over deze muntvondst. Deze correspondentie geeft aanvullende gegevens. De vondst is gedaan door 'arbeider Gerritsen bij het ommaken van de wegen nabij de kapel'. Men heeft eerst gedacht dat de koperen bracteaten gouden munten waren. Er wordt inplaats van drie over vier bracteaten gesproken.

De vondst werd over vier personen/instellingen verdeeld:

1. Meijer (Kon. Kabinet)	9	bissch.	munten	
2. Van der Chijs (Akad. Kab.)	6	"	"	1 bracteaat
3. 'zelf' (wellicht Janssen)	7	"	"	1 "
4. Baron De Constant Rebecque	<u>38</u>	"	"	<u>1</u> "
Totaal		60	bissch. munten	3 bracteaten

Uit de correspondentie blijkt niet wie 'zelf' is. Ook Ds. E. G. Heldring heeft de muntjes bestudeerd; hij spreekt in een brief over 61 bisschoppelijke munten. De bracteaat die in Leiden terecht is gekomen, bevindt zich misschien in het Koninklijke Kabinet. Dit heb ik niet nagegaan.

DE TWEDE VONDST

In hetzelfde jaar 1860 worden weer vondsten van munten gedaan. Zo schrijft op 24 mei 1860 baron De Constant Rebecque aan iemand dat op de 'Oud Wageningchen Berg' bij het ommaken van de wegen nog gevonden zijn:

1. een oude sabel;
2. een oude schaaps (scheerders) schaar;
3. een oude pot, en
4. 15 verschillende oude duiten, 'meestal van latere tijd'.

Deze munten worden verdeeld in verschillende uit de provinciën en gedateerd 1626, 1710, 1723, 1740, 1750, 1759, 1765 en 1786. Twee munten komen uit Frankrijk, één is gedateerd 1640, de andere uit "l'an 8 Republique française" (=1799). Vijf munten zijn niet nader beschreven. Op welke wijze deze munten gevonden zijn wordt helaas niet door de baron vermeld. Werden zij afzonderlijk gevonden of lagen zij bijeen? Ik weet niet wat met deze munten is gebeurd. Er wordt ook niets over gezegd in de Algemeene Konst- en Letterbode. Wellicht omdat zij niet zo bijzonder waren als de bisschoppelijke munten. Zij zullen misschien nog bij nabestaanden aanwezig zijn.

Verslag excursie Barneveld

Zaterdag 22 april omstreeks half twee vertrokken 35 leden van onze vereniging met een bus naar Barneveld. Het weer was uitstekend.

In het Schaffelaar-dorp werden we ontvangen door het bestuur van de vereniging "Oud-Barneveld", bestaande uit de heren De Boer en Eijkenaar, resp. voorzitter en secretaris. Aanwezig was ook de gemeente-archivaris de heer Crebolder. Deze vertelde het een en ander over het ontstaan van het museum Nairac, dat ondergebracht is in een gerestaureerde, drie eeuwen oude, boerderij. Er was veel moois en waardevols te bekijken, vooral archeologische vondsten uit Barneveld en wijde omgeving. De bibliotheek van het museum, een erfenis o.a. van burgemeester Nairac, is om van te watertanden. Men was zo vriendelijk enkele mappen met potloodaantekeningen en andere curiosa over Wageningen ter inzage te leggen. Eenviertal verhalen over betoverde zieken en enkele genealogische gegevens zullen voor ons gecopieerd worden.

De theepauze werd gehouden in restaurant "De Diligence", waar de heer Van de Berg, gepensioneerd leraar bouwkunde, op levendige wijze ons veel vertelde over de bouwgeschiedenis en de restauratie van de oude N.H. kerk. Helaas kon er geen bezoek worden gebracht aan de in restauratie zijnde kerk. Een rondgang om de kerk gaf in ieder geval een idee van het bouwwerk. Hierna overhandigde ondergetekende f 50,- voor de aankoop van 'enkele kloostermoppen' aan de voorzitter van "Oud-Barneveld", die het bedrag doorgaf aan de heer Van de Berg, als een zeer bescheiden bijdrage in de restauratiekosten van de kerk.

Een ornamententocht door het dorp was het volgende punt van het programma. Aan de hand van een stencil met routebeschrijving en afbeeldingen van de ornamenten, die aan diverse huizen en gebouwen te vinden waren, werd de tocht gehouden. Het noteren van het huisnummer van het ornamentenpand, of het dichtstbijzijnde nummer, leek een heel simpele zaak. Opgeteld moesten deze nummers een bij de heer Crebolder bekende uitkomst geven. Maar het was niet zo simpel! Slechts drie deelnemers wisten een prijsje in de wacht te slepen en wel een uitvoerig boekje over het museum Nairac, dat hen zal worden toegezonden.

Jammer genoeg kwam een bezoek aan kasteel Schaffelaar (in restauratie) eveneens te vervallen.

Tegen zes uur werd de terugreis aanvaard. We kunnen terugzien op een aardige excursie. Rest ons nog een dankwoord aan het bestuur van de Vereniging "Oud-Barneveld" voor de hartelijke ontvangst.

Namens de excursiecommissie,
P. Holleman

* * Gisteren overleed, in den ouderdom van 92 jaren en 3 maanden, onze waarde Vader en Behuwd-Vader, de Heer S. W. VAN DE GRAAFF, Ridder van de orde van den Nederl. Leeuw, gepens. Luit.-Koln. van de Genie, oud-lid van de Provinciale Staten van Gelderland en oud-Burgemeester dezer Stad.

WAGENINGEN,
30 Dec. 1859.

He. VAN DE GRAAFF,
S. J. RIJSER,
C. P. RIJSER,
Geb. VAN DE GRAAFF,

Eenige Kennisgeving.

S.W. VAN DE GRAAFF

burgemeester van Wageningen
van 1831 tot 1851

TON STEENBERGEN

In mijn boekje "Hof van Gelderland in Wageningen" staat een advertentie uit de Wageningsche Courant van 19 april 1860 afgedrukt betreffende de verkoop van boeken, kaarten, platen, instrumenten enz. uit de nalatenschap van oud-burgemeester S.W. van de Graaff.

Hij overleed op 29 december 1859. In de Wageningsche Courant van woensdag 5 januari 1860 vond ik een artikeltje met biografische bijzonderheden over deze oud-burgemeester. Het lijkt mij zinvol dit in zijn geheel in ons blad af te drukken.

"Onze stad ontviel op 29 dec. jl. een harer geachtste en oudste inwoners, de Heer Sebastiaan Willem van de Graaff, aan een toenemend verval van krachten in den ouderdom van 92 jaren en 3 maanden. Geboren te Woerden op den 29 september 1767, (alwaar zijn vader in deszelfs Departement der Hollandsche fortificatiën residentie had) volbragt hij zijne eerste studiën op de Latijnsche school te 's-Gravenhage. Ingevolge zijn verlangen werd hij tot den militairen stand opgeleid en trad in 1781 in dienst als Kadet der Genie; werd door Zijne Doorluchtige Hoogheid aangesteld tot Ingenieur; diende onder de directie van den Luitenant-Kolonel-Ingenieur Dalhoff en werd vervolgens tot Luitenant-Ingenieur bevorderd.

In den jare 1784 vergezelde hij zijnen vader, die tot Gouverneur van de Kaap de Goede Hoop was benoemd, derwaarts; huwde aldaar in 1790 met Adriana Cornelia Baronesse Van Lijnden en diende als Kapitein-Ingenieur

tot den jare 1791, toen hij in 1792 naar Nederland terugkeerde en in het najaar van 1793 in het corps der Genie als Kapitein-Ingénieur wederom in dienst trad onder den Directeur-Generaal de Bock en geëmploijeerd werd te Woerden, Linschoten, Naarden en Gorinchem. In 1794 aangesteld als Directeur der fortificatiën in het groot Departement der Hollandsche fortificatiën, werd hij in het bijzonder belast de vesting Geertruidenberg en onder hoorige forten in staat van verdediging te brengen, was hij bij het beleg dier vesting als Chef-Ingénieur werkzaam, na welks inname door de Fransen, hij krijgsgevangen geworden, bij de revolutie in Januarij 1795 buiten betrekking geraakte en hij bij zijnen schoonvader den Baron van Lijnden op het slot te Bemmeling wonen.

Na het overlijden van zijnen schoonvader in 1798 vestigde hij zich binnen deze stad en werd in 1802, zonder ooit daarom gedacht veel min gevraagd te hebben, aangesteld als Burgemeester, voor welke betrekking hij in 1804 bedankte en naar Neuwied ging wonen.

In den jare 1813 gepensioneerd met den rang van Luitenant-Kolonel der Genie, keerde hij naar zijn vaderland terug, was in Januarij 1816 Substitut-Hoofdschout van den Districts-Commissaris van Doesborgh en vestigde zich in October 1819, na voor de betrekking bedankt te hebben, weder in deze stad.

In 1824 gekozen tot lid van den Raad, werd hij in datzelfde jaar door Z. M. den Koning benoemd tot Wethouder en in 1832 tot Burgemeester der Stad, in welk jaar hij ook tot lid der Provinciale Staten dezer Provincie is gekozen, welke betrekking hij eene reeks van jaren met veel ijver waarnam.

Op den 17 December 1851, op 84-jarigen ouderdom, werd hij op zijn verzoek eervol als Burgemeester ontslagen, na in den jare 1831 benoemd te zijn tot Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw.

Ook in kerkelijke betrekkingen, als Notabele en Ouderling, behartigde hij de belangen der Hervormde Gemeente alhier.

Veelomvattend was alzoo de kring zijner werkzaamheden in zijnen langdurigen loopbaan, waarvan hij meer dan 40 jaren alhier doorbragt en getuigen het de werken onder zijn bestuur als Burgemeester daargesteld, dat hij steeds de meeste zorgen voor de belangen en het welzijn dezer gemeente koesterde. Strikt eerlijk en trouw in al zijne handelingen, was hij een voorbeeld van verdraagzaamheid jegens andersdenkenden. Weldadigheid was eene zijner vele deugden en hoezeer hij sedert 8 jaren geheel als ambteloos burger leefde, zal zijne nagedachtenis voorzeker niet alleen bij zijne betrekkingen, maar ook in veler harten in dankbare herinnering blijven. "

Blijkens de officiële lijst van burgemeesters werd hij in 1831 burgemeester van Wageningen en niet in 1832, zoals uit bovenstaande blijkt.

Een aardige bijzonderheid is, dat in Wageningen nog een vrouwelijke afstammeling van deze burgemeester woont.

WAGEN WEGEN

6e jaargang - nr. 4
november 1978

MEDEDELINGEN van de
VERENIGING 'OUD-WAGENINGEN'

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

Redactie:
Jagerskamp 72 - 6706 EN Wageningen

Bijeenkomst

MAANDAG 20 NOVEMBER 1978 om 20.00 uur
in "Vredehorst", Tarhorst 1, Wageningen.

De heer R.BORMAN van het Gemeentemuseum te Arnhem
zal spreken over

ARCHEOLOGIE van Gelderland met speciale nadruk op die van WAGENINGEN en omstreken

In deze lezing zal de heer Borman ingaan op de oudheidkundige bodemvondsten in Wageningen en omgeving en ons vertellen wat deze vondsten ons over vroeger te zeggen hebben.

Van de BESTUURSTAFEL

Het bestuur werd tijdens de bijeenkomst van 25 september jl. door de heer J. van de Peppel verrast met een voorzittershamer. Gaarne hierbij nog eens onze dank aan deze maker en schenker. Tijdens dezelfde bijeenkomst toonde de voorzitter nog een geschenk, nl. een schilderij van de in 1940 vernielde kerk en een gedeelte van de Hoogstraat, een schilderij van Piet de Jong. De schenker wenst niet genoemd te worden. Ook aan hem en zijn familie onze grote dank.

Tijdens deze bijeenkomst sprak ons lid de heer L. Hartgerink over "Malen door de eeuwen heen". Wij weten nu veel over het malen en hoe een molensteen 'gebild' moet worden. Ons lid de heer J. Huisman bracht maalstenen uit het begin van onze jaartelling mee. Deze heeft hij in deze omgeving gevonden. Aan beiden onze dank voor de geslaagde, leerzame avond.

Het bestuur heeft het gemeentebestuur schriftelijk van zijn ongenoegen inzake de afbraak van een gedeelte van de stadsmuur aan het Plantsoen op de hoogte gesteld. Het is bijzonder jammer dat deze muur vernield moest worden, zonder dat er eerst door deskundigen een onderzoek was ingesteld. De Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort deelde ons mee, dat, indien op tijd was gewaarschuwd, deze dienst een onderzoek had willen instellen. Met een beetje medewerking hadden wij nu wat meer geweten over de bouw van de stadsmuur. Intussen heeft de heer J. M. Fundter van de LH vakgroep Bosbouwtechniek de heipaal, die onder de muur vandaan kwam gedetermineerd als *Populus nigra*. Dit is een inheemse populier (mededeling van Ir. J. T. M. van Broekhuizen). Het materiaal zal nog elders gedateerd worden.

Nog niet bekomen van de vernietiging van de stadsmuur werden wij opnieuw geconfronteerd met snode plannen, die tot vernietiging van de resten van de kasteelmuur moesten leiden. Ook hiertegen heeft het bestuur ernstig geprotesteerd. Gelukkig vond dit protest weerklank in de pers. In de raadsvergadering van 23 oktober kwamen deze zaken ter sprake. Voorzitter en secretaris hadden enkele dagen daarna een gesprek met de wethouder van Openbare Werken, waaruit zeer positieve resultaten zullen voortkomen.

Het bestuur benaderde alle raadsleden persoonlijk met een schrijven, waarin de historische aspecten van het huidige politiebureau werden uiteengezet. Laten wij hopen dat met het behouwen van de kasteelmuur ook het huidige politiebureau gespaard mag blijven en dat, als de politie in een ander gebouw gevestigd is, het oude gebouw als Gemeentelijk Historisch Museum ingericht kan worden.

Gelukkig zijn er nog enige opwekkende geluiden. Het herstel van de molen "De Vlijt" gaat gestaag verder. In het voorjaar zullen de wieken klaar zijn

en kan de molen gaan draaien. De gemeente gaf subsidie voor herstel van de Latijnse School.

Enige bestuursleden bezochten, op uitnodiging van de krakers van Heerenstraat 1-5, deze oude gebouwen. Zij waren stomverbaasd te ontdekken dat in Heerenstraat 1 de hanenbalken van het dak uit ca. 1600 nog aanwezig zijn. Ondanks de verhoging van dit dak had men de oude balken laten zitten. Ook vonden zij in de opgemetselde noordoostmuur de oude trapgevel terug. Dit gebouw is dus veel ouder dan vermoed werd. Door zijn correspondent werd de Monumentencommissie Gelderland hiervan op de hoogte gesteld.

Op advies van het bestuur bood de Studentenvereniging Ceres ter gelegenheid van haar eeuwfeest een oude pomp aan. Deze werd geplaatst op het terras van Hotel De Wereld.

Er zijn plannen om bodemkundig onderzoek te doen in de Kromme Hoek. Daar restaureert architect Douwenga enige huizen, die hij later hoopt te betrekken.

Op de bouwplaats bij de Riemsdijkstraat werd een oude waterput gevonden. Deze houten put zou zeker uit de 13e eeuw stammen.

Onze stand in Junushoff werd tijdens de Open Dag druk bezocht. Enige nieuwe leden werden hier ingeschreven.

De secretaris

Jeugherinneringen rond „HOF VAN GELDERLAND”

L. HARTGERINK

Hartelijk bedankt, heer Steenberg, voor uw prachtige boekje over "Hof van Gelderland". U hebt daarmee bij mij weer veel herinneringen aan de Nude en de omgeving van "Hof van Gelderland" losgeweekt.

Vooral namen van mensen, die al dreigden te worden vergeten, kwamen weer boven. Nu zie ik ze weer voor me, mevrouw Van de Weerd, als een kwiek klein vrouwtje, maar een 'Dane', evenals haar zoons, die 'Heer' waren. Dan de namen van de heer en mevrouw Rutgers. Zij, een blozende struise boerenvrouw met een Betuwse tongval, zou zeggen: "Doe mar gewoan, dan doe je gek genoeg, mit je ge-mevrouw; vrouw of juffrouw Rutjes is wè genoeg." Want niemand noemde hen Rutgers, maar altijd Rutjes, 'ik het vlees en jij de butjes'. De namen inkorten en van een s voorzien is blijkbaar een Wageningse gewoonte. Mijn zwager werd dan ook Hannes Jonkes genoemd, terwijl hij Johannes Jozef Jonker heette, zie daarvoor de naamsaanduiding op de Miwaco-winkel aan de Churchillweg, vroeger de Grindweg.

Rutgers had aan de Nude een grote stalhouderij met paarden, koetsjes voor de trouw en de rouw. Eén van zijn trouwe koetsiers was Arie van Silfhout uit de Nude. In de Eerste Wereldoorlog kreeg hij eens inkwartiering van het 'Paardevolk', manschappen en paarden. Zeer tot genoegen van ons en vooral van mijn jongste broer, die al gauw als een echte soldaat met een kepi of veldmuts rondliep. Echter zeer tot ongenoegen van mijn moeder, die al ras met een fijne stofkam en karbol zijn hoofd moest bewerken, om de haren weer 'kostganger-vrij' te maken.

En zo dwalen je gedachten verder naar de Nude, waar tegenover ons huis een kleinstenengebouwde stond en nog staat, mogelijk vroeger een onderkomen voor een rijtuig of dergelijke. Toen ik jongen was, had onze buurman, de heer Kuipers, het in gebruik als houtdraaijer. Hij was een prima vakman en oorspronkelijk houtdraaijer aan de meubelfabriek in de Heerenstraat. Hij kreeg daar moeilijkheden en begon voorzichzelf als loondraaijer. Hij draaide houten stoel- en tafelpoten, voetstukken voor schemerlampen en later veel knopen voor mantels en japonnen; van hout, maar ook van een soort kunststof in 2 of 3 lagen op elkaargelijmd van verschillende kleur. Door de knoop taps te draaien kwamen de kleuren als ringen goed naar voren. Voor zijn vrouw haalde ik, evenals voor mijn moeder, elke morgen om 7 uur melk bij boer Daniëls, even verderop in de Nude. Verdienste: een dubbeltje en later een kwartje per week.

Boer Daniëls had in zijn schuur toen nog een groot loopwiel voor een hond in bedrijf. Dat was een groot rad met een diameter van naar schatting 2,5 à 3 meter en ca. 50 cm breed. Hierin moest een grote hond lopen, waardoor het rad ging draaien en de kam in de karnton op en neer ging om boter te maken. Een goedkope motor, zonder stroomverbruik.

Het huisje waarin de heer Kuipers werkte staat nog in de tuin, die tussen de dijkvoet en het smalle weggetje en daarna de Nude lag. Tussen de dijk en het weggetje ligt een groot huis met een benedenverdieping met de ingang daar en een bovenverdieping met de ingang vanaf de dijk. In de benedenverdieping woonde het echtpaar Jansen, zonder kinderen, en toen al niet jong meer. Wij noemden hem altijd Baas Brom, een naam uit het boekje "Jaap Holm en zijn vrienden", omdat hij wat stuurs was en altijd in zichzelf liep te brommen. Bovendien viel er nog wel eens op ons te brommen, als een bal, vlieger, hoepel e.d. in zijn prachtig onderhouden tuin viel. Dat uithalen geschiedde dan niet op de meest zachte manier, zodat er wel bloemen of groenten sneuvelen. Bovendien was de tuin aan de Nude-kant afgesloten met een forse beukenhaag, dus niet zo gemakkelijk te nemen en wee je gebeente als hij je te pakken kreeg. Soms moest ik toch naar hem toe en dan deed je dat met angst en beven, want dan moest ik van mijn vader zijn kruitwagen te leen vragen voor het eigen tuinwerk. Maar die kregen we altijd, onder voorwaarde dat we hem weer schoon terugbrachten.

De Nude vanaf
de dijk
omstreeks 1900.
Voorgrond:
de werkplaats
van Kuipers.

Als ik die heg zie, is er altijd een gedachten-associatie met onze hond toen, onze "Tjippie". Die was komen aanlopen, een klein pittig straat-hondje, geboren in de 'mennistenhuizen', maar erg lief en aanhankelijk. Wij maar zeuren om die hond te mogen houden, maar dat was moeilijk, want het was mobilisatie en distributie. En dat met 4 kinderen met een gezonde eetlust! De voorwaarde om hem te mogen houden was, dat wij in het vervolg van onze boterhammen de korstjes moesten afsnijden, die hij, geweekt met thee en een scheppy suiker er overheen, kreeg. Verder van een ieder een stukje vlees door zijn prak. Dat is altijd zo gebleven, ook toen de distributie was opgeheven. Maar ondanks het ontbreken van 'hapgrage vleesbrokken' was hij kerngezond en actief.

Aan één ding had hij een gloeiende hekel. Zo nu en dan verscheen er een verordening dat alle honden een muilkorf moesten dragen vanwege de honds-dolheid. Boze tongen beweerden dat die verordening uitgevaardigd werd op verzoek van de pachtheren van de jacht. Want dan kon er minder gestroopt worden. Een konijn, haas of fazant was een welkome aanvulling op het rantsoen en bracht dus goed geld op. Als het enigszins kon, glipte hij naar buiten zonder dat ding van ijzerdraad. Had hij de korf toch om, dan wist hij op bekwame wijze zich van dat gehate onding te ontdoen, door achterwaarts door de beukenheg te kruipen, waarbij de korf in de takken bleef hangen. Door zijn slanke kop met kort gladhaar ging dat gemakkelijk. Deze handeling was zeer tot ongenoegen van onze buurman, die politie-agent was en feitelijk proces-verbaal moest opmaken.

Op dezelfde wijze ontdeed hij zich ook van een zelfgemaakt karretje van een stijf selkistje met poppewagenwielletjes, lamoen en tuigje. Dan was het tot ongenoegen van ons, omdat er dan wel het een en ander kapot was.

Nog een belevenis met Tjippie. Ik werd haastig naar de slager gestuurd om een eenheidsworst te halen op de bon. Dus op de fiets van mijn vader. Die

was veel te groot voor mij en ik kon er alleen op fietsen als ik mijn ene been doorde driehoek van het frame deed en meer buiten de fiets hing dan er op zat. Ik was vergeten een boodschappentas mee te nemen en ik stopte de worst onder mijn bloes. Het was de gewoonte de onderkant van de bloes weg te stoppen onder een brede riem, aan elkaar gehouden door 2 metalen S-en. Toen ik thuis kwam en de hele familie al klaar zat om zich aan de worst te goed te doen, bleek deze verdwenen te zijn. Ik was hem door dat gereep tussen de stangen verloren, waardoor de bloes onder de riem vandaan was gegaan. Ik hoefde echter niet meer te zoeken, want Tjippie likte zijn baardje nog!!

MIDDELEEUWSE BEWONINGSSPOREN bij de Riemsdijkstraat

J. HUISMAN

correspondent ROB

Tijdens het graven van de bouwput voor de bouw van een flatgebouw op het terrein Riemsdijkstraat hoek Plantsoen, werd een tweetal middeleeuwse waterputten aangetroffen. De vondsten betroffen twee zogenaamde boomstam waterputten. Dit zijn uitgeholde eikeboomstammen, die in de grond gegraven werden om te dienen als waterput.

De eerste put, gevonden op 30 augustus, was door de graafmachines vrijwel geheel weggegraven. Alleen een laagje modder wees de plek aan waar hij gezeten had. In de modder werden enkele aardewerkfragmenten en een klein stukje glas gevonden. De aardewerkfragmenten zijn duidelijk 13e eeuws.

De tweede put werd de volgende dag, 31 augustus, gevonden. Het grootste deel van deze put was nog geheel intact. Dit deel was 1,20 m hoog. De binnendiameter varieerde van 60 tot 70 cm: de put was niet zuiver rond. De wanddikte van de put bedroeg 10 tot 15 cm, waaruit men kan concluderen dat de boom indertijd een diameter van 80 tot 100 cm moet hebben gehad. Oorspronkelijk zal de put hoger geweest zijn. Alleen het gedeelte dat in het grondwater stond was nog intact. Vastgesteld werd dat de bovenkant van de put zich 1,60 m onder het maaiveld bevond, zodat de totale diepte dus ongeveer 2,80 m is geweest.

In de put werden een beschadigde kan en diverse scherven van het bekende blauw/grijze aardewerk gevonden. Het aardewerk is als 13e eeuws gedetermineerd met een kleine aanwijzing dat het laat 12e eeuws zou kunnen zijn. De grond, waarin de put werd aangetroffen, was een normaal kleiprofiel, in dit geval een kleipakket van ruim 2,50 m, en daaronder zand, waarin de voet van de put was gegraven.

Er werden geen paalgaten of andere sporen van bewoning gevonden. We kunnen daarom niets van de bewoning zelf zeggen. Wel is het duidelijk dat er tussen 1200 en 1300 in dit deel van de stad bewoning was. Er werden geen aanwijzingen verkregen in hoeverre de bewoning vlakbij de waterputten gesitueerd was. Het kwam in die tijd vaak voor, dat de waterputten op enige afstand van de bewoning op een lager gedeelte werden gegraven. Daarom is het denkbaar, dat de bewoning in die jaren iets hoger heeft gelegen bijvoorbeeld in de omgeving waar nu de Hoogstraat is. Zekerheid daaromtrent is er niet.

Het voorkomen van holle boomstam waterputten is voor deze periode vrij algemeen. Reeds eerder werden in de omgeving van Wageningen twee van dergelijke putten gevonden. Ze werden in 1959 aangetroffen op een bouwterrein voor huizen aan de Dolderstraat. De aardewerkscherven die in deze putten werden gevonden, waren eveneens 13e eeus. Twee jaar geleden werden in het uitbreidingsplan "De Wildekamp" in Bennekom ook drie van deze putten gevonden met 13e eeuwse aardewerkfragmenten.

Samenvattend kunnen we zeggen: er is geen unieke vondst gedaan, maar aangetoond kan worden dat er in de 13e eeuw in dit gedeelte van Wageningen bewoning was.

EEN GOED IDEE !

Wanneer u nog een klein geschenk zoekt voor Sinterklaas of Kerstmis, dan hebben wij een goed idee voor u:

de brochure "Hof van Gelderland" is nog steeds bij de boekhandel verkrijgbaar voor f 9,50.

VERENIGING 'OUD-BENNEKOM'

Onze zustervereniging "Oud-Bennekom" kondigt in het verenigingsblad "Mededelingen" onze bijeenkomsten aan. Wij nemen dit idee gaarne over en zullen in "Wagenwegen" de activiteiten van "Oud-Bennekom" in het vervolg een plaats geven.

De volgende bijeenkomst van "Oud-Bennekom" is op donderdag 1 februari 1979 in "De Brink", Brinkstraat 39, Bennekom. Mevrouw L. van Everdingen-Meyer spreekt dan over "Geschiedenis en ontstaan van paleis het Loo".

EEN KUIL IN DE NUDE ALS EXCUUS

A. C. ZEVEN

Op 11 juni 1711 verklaren Jan Huyberse en Barthold van Wyck dat de Middelweg, later Nude en nu voor een groot deel Lawickse Allee geheten, ter hoogte van Mevrouw Lauwickse elsenpas onbruikbaar en 'onvaerbaer (onbeaanbaar) is en dat er een ander spoor over het antvoort voor enige weken geweest is en nog is, en dat Jan Huyberse met drie luiden heeft moeten uitgeholpen worden uit het gat' in de weg. Ook andere voerlieden hebben in de kuil vastgezeten. Jan Huyberse, ook wel van Dolder genoemd, was voerman of karman tussen Wageningen en Rhenen,

We kunnen uit deze verklaring lezen dat Jan en anderen zich over de slechte toestand van de weg, die zij vaak gebruikten, beklagen, in de hoop dat dit tot verbetering van de weg leidt. Zolang dat niet gebeurd is moeten zij wel van de weg gebruik maken,

Maar de achtergrond van de bovengenoemde verklaring ligt in het woord antvoort. Antvoort, eigenlijk Ontvoerd, is afgeleid van ontvoeren. Toendertijd had dit woord twee betekenissen. De eerste is nu ook in gebruik, nl. het ontvoeren van een persoon. De tweede betekenis is 'ontduiken van tolgeld'.

Wat is er werkelijk gebeurd? Jan en andere voerlieden hebben een andere weg genomen, een weg die niet langs de tol loopt, zodat de tolgaarder niet betaald werd. Deze zal hen rechtens hebben aangesproken, waardoor een rechtszaak ontstond. De voerlieden zullen zich - terecht of ten onrechte - beroepen hebben op de slechte toestand van de Nude, waardoor zij wel gedwongen waren een andere weg te nemen.

Wie gaat na welk spoor zij genomen kunnen hebben? Het Huppelpad?

En waar lag Mevrouw Lauwickse elsenpas?

Bron: Coll. Wageningen, van P. J. van Breemen, nu in het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, uittreksel uit Recht. Archieven inv. nr. 132, dd. 11-5-1711 en 11-6-1711.